

OLIECRISIS

Zondag 8 augustus 2021, Oosterkerk Sneek.

Ds. Fedde Welbedacht.

Lezingen: 2 Koningen 4:1-7 en Marcus 8:1-9.

Overdenking

De vrouw uit ons verhaal staat vanmorgen met lege handen. Al haar mogelijkheden lijken uitgeput.

Haar man is overleden, ze heeft schulden en nu is ze bang dat de schuldeisers haar kinderen tot slaven zullen maken, onbetaalde arbeidskrachten, zeg maar. Want dat kon toen, daar had je volgens de wet als schuldeiser het volste recht toe...

Dat ziet er dus niet best uit. Een weduwe zonder inkomen, zonder enige bestaanszekerheid, zonder toekomst. Einde verhaal, denk je dan.

Ten einde raad wendt die vrouw zich tot de profeet Elisa: of *hij* haar misschien kan helpen.

Maar Elisa kaatst de bal meteen weer terug.

Hij zegt volgens mij niet, zoals wij meestal lezen, 'Wat kan ik voor je *doen*?' Dat is de beleefde vraag van een winkelmedewerker. Maar als je de klemtoon een klein beetje anders legt hoor je volgens mij wat hij *wèl* zegt, en ik stel me voor dat hij zijn handen erbij opheft: 'Wat kan *ik* nou voor je doen? Denk niet dat *ik* jouw problemen zomaar even op kan lossen. Ik ben geen goochelaar die zomaar even op verzoek een konijn uit z'n hoge hoed kan toveren. Jij verwacht het nu van mij...Maar...vertel eens'... zegt hij dan: 'wat heb je *zèlf* eigenlijk nog in huis?'...

En Jezus gebruikt dezelfde tactiek. Ook hij kaatst de bal terug naar z'n leerlingen als ze hem met verbijstering vragen hoe ze in Gods naam al die duizenden hongerige monden moeten voeden: 'Hoeveel broden hebben jullie? Wat hebben jullie zelf in huis?'...

Da's, psychologisch gezien, een hele goeie zet. Het is de juiste vraag op het juiste moment. Het is wat ik in verpleeghuizen en revalidatiecentra hulpverleners ook tegen patienten hoor zeggen: fixeer je niet op wat je niet (of niet meer) kan. Fixeer je niet op wat je allemaal ontbreekt, maar focus op wat je nog *wèl* kan en op de mogelijkheden die je nog *wèl* hebt en doe dáár iets mee, ga dáár mee aan de gang!

Door daar op aan te sturen, door dat te laten zien, betoont Elisa zich niet alleen een ervaren psycholoog, maar ook een goeie pastor. Want dat is ten diepste waar het ook in elk pastoraal gesprek om gaat: om de ander zelf te laten onderzoeken wat hij of zij in huis heeft; zelf te laten ontdekken, zelf onder woorden te laten brengen wat zijn/haar startkapitaal is. Iemand noemde de essentie van pastoraat eens: 'de ander tevoorschijn luisteren'. Dat vind ik zó mooi gezegd, want dat is volgens mij precies wat het is. Niet kleinerend en bevoogdend en afhankelijk makend, maar ruimte scheppend, uitnodigend, verleidend.

Dat is wat Elisa hier doet. En hij doet het goed! Je ziet die vrouw a.h.w. bij zichzelf na gaan en inventariseren:

Tja, wat heb ik zelf eigenlijk in huis?...

Nou ja, daar is ze gauw mee klaar: Niks dus. Nou ja, alleen één kruikje olie dan. Da's alles...

En dat *is* ook inderdaad bedroevend weinig...

Maar voor Elisa is het genoeg.

Ze moet kansen en krukken gaan lenen bij de burens, zegt hij, potten en pannen, zoveel als ze maar kan krijgen. Maar dat is niet het belangrijkste, dat zijn alleen maar hulpmiddelen. Het allerbelangrijkste, haar *startkapitaal*, heeft ze zelf uit de verder lege voorraadkast van haar huis, van haar leven, opgediept en dat is dat hele kleine beetje olie...

En dan? Dan – zegt Elisa – moet ze de deur dichtdoen.

Het staat er heel terloops. Zó terloops dat je er bijna overheen leest. Het lijkt niet meer dan een praktisch detail, maar toch lijkt het me van cruciaal belang: *‘Doe de deur dicht achter u en uw kinderen’...*

Dat benadrukt hoezeer er in een mens *zelf* iets moet gaan veranderen!

We lezen het ook vaak van Jezus. Als hij mensen gaat genezen zondert hij ze vaak eerst af van hun omgeving, zoekt hij de rust op voor hen en voor zichzelf, gaat hij met ze naar binnen, in hun binnenkamer.

Zo vaak werken we aan een uiterlijke verandering waardoor we ons beter denken te zullen gaan voelen. Nieuwe kleren, nieuwe auto, verhuizen, andere baan, hard sporten.

Of we hullen ons in mooie woorden op ons CV of schermen met allerlei geweldige resultaten die we bereikt hebben. Niemand misgunt je dat, ook God niet.

Maar als God – laat ik het zo maar zeggen – als God je gaat vernieuwen, dan komt dat bij je binnen; dan gebeurt dat in je binnenkamer. En ja, dat is ook éng. Daarom is die vraag ook ongemakkelijk: *wat heb je zelf nog in huis?* Dan moet je diep graven. Dan kan het wel eens pijnlijk leeg blijken te zijn. Of heel erg confronterend.

En toch moet het daar gebeuren: in jezelf.

De enige kans op een werkelijke verandering ligt in de mens zelf. Want dáár is God te vinden als een onuitputtelijke bron van mogelijkheden.

Dat ervaart die vrouw ook: Dat ene kleine kruikje olie dat ze nog in zichzelf had gevonden, blijkt genoeg, méér dan genoeg om de deur naar de toekomst die voor haar en haar kinderen zo hermetisch gesloten leek, weer open te gooien! Want dat kleine kruikje bevatte, hoe weinig misschien ook, toch olie, brandstof, of hoe je het maar precies noemen wilt: hoop, moed, doorzettingsvermogen, kracht...

En ook al zou het nog minder zijn dan dat ene kleine kruikje, ook al was het maar één enkele druppel, dan nog was het genoeg geweest. Want die ene druppel is één met de bron, één met de levensbron die God is. Dat ene kruikje, die ene druppel olie, is niets minder, zou ik zeggen, dan Gods Geest, Gods kracht, God zèlf in haar leven...

En dat geldt, zeg ik er meteen bij, ook voor óns.

Wat je in huis hebt – een kruikje olie of zeven broden en een paar kleine visjes, maakt niet uit – wat je kan, wat je passie is, wat je drijft; dat hou je met hulp van God in stand, dat blaas je met God nieuw leven in. En dat doe je door af en toe de deur achter je te sluiten, je in je binnenkamer terug te trekken en te zien wat je zelf in huis hebt. Om dan, op de een of andere manier in gesprek met de bron, daar weer uit te kunnen putten.

De wereld draait wel door, maar zorg dat je zelf niet doordraait en losdraait van die ene bron die onuitputtelijk is, en leven geeft...

Tot zover één mogelijke manier om het verhaal te benaderen. Zeg maar: de individueel persoonlijke benadering

Maar er is ook nog een andere benadering mogelijk, waarbij de nadruk meer komt te liggen op het *còllectieve* aspect.

Zo wijzen verschillende commentaren die ik las, erop dat we in die weduwe uit dit verhaal, ook heel goed een beeld, een symbool, zouden kunnen zien van Israël.

Hoe moeilijk heeft dat volk het in zijn bestaan wel niet gehad, en wat heeft het niet een tegenwerking en verdrukking gekend. Wat heeft het, net als die weduwe, vaak met lege handen gestaan en leken alle mogelijkheden uitgeput. Wat is Israël vaak op sterven na dood geweest en wat heeft het voor dat volk vaak 'Einde verhaal' geleken. En waren de volken rondom niet steeds weer als die schuldeiser?

Als je het zó bekijkt, zou je die lijn natuurlijk ook zomaar kunnen doortrekken naar nu en naar de *kerk* van nu.

De situatie van de weduwe uit ons verhaal lijkt wel een beetje op de situatie waarin steeds meer kerken zich bevinden en zoals het in onderzoeken van bijvoorbeeld het Sociaal Cultureel Planbureau naar voren komt: een kerk die er over pakweg 25/30 jaar bijna niet meer is; einde verhaal, op sterven na dood...

Ook de kerk (in ieder geval de kerk in ons deel van de wereld) lijkt ernstig bedreigd in haar voortbestaan, en haar nageslacht, haar toekomst, staat op het spel. De schuldeisers staan al op de stoep: allerlei onbetaalde rekeningen uit het verleden worden ons getoond....Joden, vrouwen, minderheden, enzovoort....

Maar juist in zo'n situatie wil dit oude verhaal uit de bijbel ons ook weer inspireren en hoop geven.

De weduwe – laten we haar voor het gemak dus maar even als een beeld van de kerk zien – de weduwe wendt zich tot Elisa, wiens naam betekent 'God is redding'.

Dat is navolgenswaardig; wij mogen ons tot God wenden. Je mag als kerk weten bij wie je moet zijn, bij wie je terecht kan.

Maar je moet wel weten wat je moet vragen.

Ook dat kunnen we leren van die weduwe. Het valt op dat ze niet vraagt of haar man uit de dood mag terugkomen. Ze weet: dat kan niet. Dat is voorbij. Ze loopt dus niet weg uit de werkelijkheid.

Toegepast op de kerk: het heeft geen zin om te vragen of het kerkelijk leven van vroeger terug mag komen.

Ik bespeur bij veel, vooral oudere, gemeenteleden een sterk verlangen naar zoals het vroeger was in de kerk.

Heimwee naar de tijd dat de kerken nog vol zaten, helemaal tot de nok gevuld, en niet één keer maar soms wel drie keer op een zondag.

Heimwee naar de tijd dat er speciale doopzondagen waren met soms zomaar tien of meer dopelingen.

Heimwee naar de tijd dat jonge mensen massaal belijdenis deden om daarna enthousiast mee te gaan draaien in het kerkenwerk.

Heimwee naar de tijd dat het geen enkel probleem was om genoeg ambtsdragers en andere vrijwilligers te vinden. En als er al eens een vacature was, dan was die binnen de kortste keren weer ingevuld.

Heimwee naar de tijd dat zondagschool en kindernevendienst uitpuilden van de kinderen.

Naar dat alles hebben mensen heimwee. Dat willen ze weer terug. En ik begrijp dat...

Maar ik moet realistisch zijn en ik zeg: Het *kán* niet. Hoe jammer ook, dié tijden zijn voor-
goed voorbij...

Maar ook hier kunnen we weer leren van de weduwe uit ons verhaal.

Zij vraagt om redding, verlossing, om uitkomst in de situatie waarin ze *nu* verkeert, een hel-
pende hand zodat ze hier en nu verder kan in het leven, opgeademd, geïnspireerd.

De juiste vraag lijkt me dan ook: hoe kan mijn situatie, hoe kan onze gemeente, hoe kan de
kerk van nu gebruikt worden, dienstbaar worden aan het Rijk van God.

Dus niet blijven steken in hoe goed het vroeger allemaal was, en ook niet in hoe onzeker de
toekomst wel niet is. Nee, het gaat om het uur 'nu'. Wat is er *nu* geboden?

En dan wordt die vraag van Elisa, de man Gods, ook voor ons als gemeente en voor ons al-
lemaal persoonlijk, opeens actueel: 'vertel eens, wat heb je zèlf eigenlijk nog in huis?'...

Want daar gaat het om! Dat is je startkapitaal! Houd dat niet achter, kom er mee te voor-
schijn! Staar je niet blind op wat je niet hebt, of niet *meer* hebt; staar je niet blind op wat er
allemaal ontbreekt, maar *gebruik* wat je hebt gekregen!

Het is misschien niet meer dan één klein kruikje geloof, of één druppeltje talent of gave; het
is misschien net niks... en toch is het genoeg, toch is het in Gods naam genoeg! Want je zult
zien: het gaat groeien als je het gebruikt. Het gaat zich vermenigvuldigen als je het aan-
wendt. Het steekt anderen aan als je er mee aan de gang gaat. Het gaat stromen, want het is
uiteindelijk één met de bron, één met de levensbron die God is. Het is Gods Geest, Gods
kracht, God zèlf in jouw leven...

En daarom ben ik, ondanks alles, ook niet pessimistisch en zie ik de toekomst van de kerk
toch hoopvol en met vertrouwen tegemoet.

Ik zie een andere kerk voor me dan we tot nu toe hebben gekend. Dat wel.

Nogmaals: wat geweest is, is geweest. Het lijkt me belangrijk dat we dat in alle nuchterheid
constateren en ons niet door heimwee laten leiden. We kunnen niet terug, we moeten
vooruit.

Maar als we het vertrouwen hebben dat wat we zelf kunnen aandragen, hoe klein en onbe-
duidend misschien ook, door de Geest zal worden aangewakkerd en zo vermenigvuldigd en
nieuw leven ingeblazen, dan kan er weer van alles gaan ontstaan en gaan groeien en bloei-
en. Ongekend, nieuw, anders, kleinschaliger maar wel ópen, naar buiten gericht, flexibel,
mensen met elkaar, met de wereld en met God verbindend, en daarom alsjeblijft ook hoop-
vol en vrolijk en blij makend!

Dát hoop ik. Dát zie ik voor me: de kerk als eigentijds, inspirerend, verrassend en vernieu-
wend tankstation met een energiebron die nooit op raakt en altijd gratis wordt verstrekt.

De wonderen zijn de wereld nog niet uit.

En wonderen van God zijn vaak een bewustmaking en vermenigvuldiging van *onze* mogelijk-
heden.

In Israël zeggen ze: Wie realistisch wil zijn die moet in wonderen geloven.

Laten ook wij daarom leren leven van de verwondering.

Dan komt het vast en zeker goed!